

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد / بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم / از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary - Cultural

ادبی - فرهنگی

داکتر سیدخلیل الله هاشمیان

۱۷ جون ۲۰۱۵

پیرامون پروژه تدوین فرهنگ زبان دری

سوابق / پسمنظر: جناب آقای اکبر بارکزی در مقاله مؤرخ ۱۵ ماه می ۲۰۱۵ شان منتشره پورتال وزین افغان-جرمن آنلاین به ارتباط فقدان فرهنگ زبان دری نکات ذیل را تذکر دادند: " محترم خلیل الله هاشمیان که در رشته زبانشناسی تا سطح دکتورا تحصیل دارند و سایر استادان سابق فاکولته زبان و ادبیات پوهنتون کابل به پول مالیاتی که از مردم بی بضاعت افغانستان جمع آوری می شد، مکتب خوانده و تحصیل کرده اند... از همان آغاز دهه هشتاد قرن بیستم بدینسو، این گلهای سرسبد زبان و ادبیات کشور درسرزمین هجرت زندگی می کنند... ملت در خون تپیده ازین استادان انتظار داشت تا دانشی را که به پول مالیه مردم غریب افغانستان فراگرفته بودند... در خدمت انکشاف زبان و ادبیات کشور به کاربردند. به طور مثال، ما برای زبان دری، بعد از غیاث اللغات چیزی به نام فرهنگ لغات زبان دری نداریم. اگر استاد هاشمیان در تفاهم با یکعده همکاران سابقش، غیاث اللغات را اساس قراردادده و فرهنگ لغات جامع ترو مطابق به تقاضای عصر وزمان تدوین می کردند، امروز دری زبانان افغانستان مجبور به مراجعه به فرهنگهای لغات ایرانی دستخورده در راستای عظمت طلبی و فرهنگ دزدی ایرانی، نمی بودند... اگر محترم استاد هاشمیان و سایر استادان سابق پوهنتون که در هجرت به سر می برند، بقیه عمر خود را به تحقیق، تتبع و تألیف یا حد اقل ترجمه آثار جدید علمی بپردازند، و با تقویب زبانهای ملی خویش سدی را در برابر تهاجم فرهنگی ایران تشکیل دهند، مصدر خدمت مهمی به دفاع از هویت فرهنگی ملت ما و انکشاف زبانهای مانجام خواهند داد..."

هاشمیان در مقاله مؤرخ ۱۹ می، با تشکر و استقبال از پیشنهاد محترم بارکزی صاحب، نوشت که استادان ذیصلاح در رشته زبان و ادبیات دری در هجرت به رحمت حق پیوسته و تنها اوباقی مانده که حاضر است در این اواخر عمر بازم خدمتی انجام دهد. تذکر دادم که فرهنگ نویسی یا قاموس سازی توسط افغانهای مهاجر مستلزم تأسیس یک کمیسیون متشکل از دانشمندان مهاجر و یک محل معین برای اجماع آنها می باشد. از موجودیت یک دانشمند ذیصلاح درین رشته، جناب استادخلیل الله معروفی در آلمان و آثار و تحقیقات شان تذکر دادم و همکاری شان را درین طریق تقاضا کردم. در مقاله علاوه کردم که دولت ایران شدیداً مخالف ایجاد فرهنگ زبان دری می باشد و سعی دارد زبان دری در مؤسسات تربیتی افغانستان به طور مداوم تحت تأثیر ایران مشربان و کتب و آثار ایرانی قرار داشته باشد. یادآور شدم که مقالات زیادی توسط آقایان ولی احمدنوری، عارف عباسی، خانم صالحه واصل، انجنیر قیس کبیر، استاداعظم سیستانی، سیدمسعودفارانی، نجیب سخی، هاشمیان و عده ای دیگر به قسم پروتست بالای نفوذ فرهنگی ایران و ایران مشربی تلویزیونهای (طلوع)، (آریانا) و (یک) نشر و تقاضا شده تا از استعمال روزافزون کلمات و اصطلاحات فارسی ایران جلوگیری شود. پیشنهاد کردم که حکومت افغانستان یک مؤسسه مستقل برای تدوین فرهنگ/قاموس زبانهای افغانستان

تأسیس کند تاهاشمیان و استاد معروفی و ذوات فوق الذکرو سایر علاقه مندان در زمینه همکاری بتوانند - یک استاد ذیصلاح، پروفیسر داکتر صدیق پوپل، استاد برحال زبانشناسی در پوهنتون معروف (برکلی) امریکا که پسانتر ازین رویداد خبر شدند، همکاری خود را به من وعده دادند.

جناب استاد معروفی در مقاله مورخ ۲۱ می ۲۰۱۵ شان، در مقدمه به دو موضوع تماس گرفتند، یکی عدم موافقت شان به همکاری با یک عده ذواتی که نامهای شان در مقاله ۱۹ می هاشمیان ذکر شده، و دیگری انتقاد بریک وجه سلوک شخصی هاشمیان - انتقاد شان را که خارج ازین مبحث است در جای دیگری با آن تماس خواهم گرفت، ولی کلمات عدم موافقت شان را عیناً اقتباس می کنم:

"" تعدادی از اشخاصی را که استاد هاشمیان در مقاله مورخ ۱۹ ماه می خود از ایشان نام برده اند، کسانی هستند با سابقه ای سخت پلید و کریه و گام انداختن امروزی ایشان درین مسیر هم بدون شک بر ملحوظات شوم سیاسی و نفاق افگنی صورت می گیرد، و این کاریست کاملاً مغایر آنچه افرادی نظیر خلیل معروفی بدان منعمک بوده اند و تا آخر منعمک خواهند ماند!!!!!!""

اشخاصی که من از آنها نام برده بودم که همیشه به دفاع از اصالت زبان دری و پروتست بالای نفوذ فرهنگی ایران و ایران مشربی بعضی تلویزیونها مقالات نوشته بودند، عبارتند از محترمان خانم صالحه و هاب واصل و آقایان ولی احمدنوری، عارف عباسی، انجنیر قیس کبیر، استاد اعظم سیستانی، سید مسعود فارانی، نجیب سخی و هاشمیان - شناخت من ازین اشخاص کاملاً متفاوت از شناخت استاد معروفی است - هر یک از ذوات فوق الذکر اشخاص وطن دوست، فرهنگ دوست، پاک سیرت، و طرفدار اتحاد و اتفاق بین افغانها می باشند - البته بین ما مناقشاتی در موضوعات زبانی و فرهنگی رخ داده و شاید در آینده هم رخ بدهد، اما این مناقشات ذات البینی هرگز به شخصیت، شرافت، سیرت و جهان بینی اشخاص صدمه وارد نمی کند و نه آنها را از سهمگیری در مسایل ملی محروم می سازد.

جناب استاد معروفی در مقاله خود به ارتباط همکاری با مؤسسات دولت کابل به صراحت اظهار فرمودند که "" دولت مستعمراتی کابل را به رسمیت نمی شناسم، و نه مؤسساتی را که در چوکات چنین دولتی دست بکاری می باشند. "" معهدا پیرامون "" سرشته کار و تدوین فرهنگها و قوامیس لغات به زبان دری "" پیشنهاد خوب و مفیدی ارائه کردند. ایشان می فرمایند: "" حالا که موضوع در بعد ابتدائی آن و در کسوت تدوین کتب لغت به زبان دری گل کرده است، بهتر است اشخاص و مقامات صاحب صلاحیت و امکانات در زمینه دست به کار گردند. ولی همین حالا و به اصطلاح کابلی "" دم نقد "" قاموسی در اختیار داریم به زبان "" دری - انگلیسی "" که خیلی به دردی خورد و با صرف مساعی اندک می تواند به یک فرهنگ "" دری - دری "" تحویل گردد. این قاموس از طرف هیأت با صلاحیتی زیر نظر و سرپرستی یکی از استادان نامور وزیده "" پوهنتون کابل ""، پوهاند فقید استاد محمد نسیم نگهت "" سعیدی ""، تدوین گردیده و در سال ۱۹۹۳ از طرف "" مرکز تحقیقات افغانستان "" مربوط به پوهنتون نبراسکا بیرون داده شده است.

استاد معروفی اوصاف این فرهنگ را بر شمرده و می فرمایند که "" این قاموس با اصالیب جدید قاموس نویسی و با استفاده از اساسات زبانشناسی مدرن ترتیب گردیده است... این قاموس را با صرف مساعی اندک می توان به دری ترجمه کرده و از آن یک فرهنگ جامع و خیلی سودمند و نافع "" دری - دری "" درست کرد... فرهنگهای مدرن ایرانیان - از که تا مه و از فرهنگ عمید گرفته تا فرهنگ معین و سخن و لغتنامه دهخدا فقط فقط احتیاجات فارسی ایران را مدنظر داشته اند... "" مقاله مورخ ۱۲ می استاد معروفی تنها در پورتال وزین (آزاد افغانستان - افغانستان آزاد) نشر شده، علاقه مندان می توانند متن کامل آن را در بخش (فرهنگی) آن پورتال مطالعه نمایند.

از آنجائی که من با مرحوم استاد نسیم نگهت مناسبات بسیار نزدیک و هم با قاموس (دری - انگلیسی) شان شناخت و معلومات مسلکی داشتم و در آنباره باشخص استاد مرحوم بارها صحبت کرده بودیم، استفاده از قاموس مذکور را سهل

ومفید دانسته، پیشنهادجناب استادمعروفی را تأییدکردم و به منظور امکانات تطبیق پروژه تدوین قاموس (فرهنگ دری) که چطور از آن قاموس می توان استفاده کرد، پیشنهادی به تاریخ ۶ جون ۲۰۱۵ تقدیم کردم که درپورتالهای وزین "افغان -جرمن آنلین" و "افغانستان آزاد- آزادافغانستان" نشر شده است - درین پیشنهاد نام دانشمندان ذیل را که به اساس شناخت من استعداد همکاری درین پروژه رادارند ذکرکردم :

آقایان محمداکیربارکزی، استادمحمداسحق نگارگر، استادمحمداعظم سیستانی، داکترسیدعبدالله کاظم، داکترمحمداکرم عثمان، سیدهاشم سدید، ولی احمدنوری، سیدمسعودفارانی، خانم صالحه وهاب واصل، استادعبدالعلی احراری، داکترعبدالرحمن زمانی -

و درحالی که دو (همکارارتباطی) یکی جناب استادمعروفی دراروپا و دیگری هاشمیان درامریکا برای تدویرپروژه پیشنهادشده، ازجناب استادمعروفی تقاضا کردم دانشمندی را که ایشان دراروپا می شناسند و لازم می دانند درین پروژه سهیم گردند، معرفی نمایند- اما وقتیکه مقاله مؤرخ ۶ جون من درپورتال وزین(افغانستان آزاد- آزاد افغانستان) منتشر گردید، متأسفانه یادداشت ذیل دراخیرآن اضافه شده بود:

"یادداشت : احترام ما بشخص داکتر صاحب هاشمیان وارج گذاری به خدمات فرهنگی شان، مانع از آن نمی گردد تا بنویسیم:

گذشته از این که ما با بخشهایی ازنوشته شان ازلحاظ محتوا دریک موضع قرارنداریم وراجع به کلیت پیشنهادشان، ملاحظاتی داریم که در صورت ضرورت حتماً آنها رامطرح خواهیم ساخت، به ارتباط تیم پیشنهادی شان نیر عقیده مندیم که نه تنها اکثریت افراد پیشنهادشده شایستگی وصلاحیت مسلکی و حرفه ئی انجام چنین کار سترگی راندارند، بلکه از لحاظ شخصیتی نیز افرادی درجمع پیشنهادشده وجود دارد که هر نوع همکاری با آنها، لکه ننگی بردامان سایرهمکاران به شمار می رود. اداره پورتال ."

من ازین یادداشت که با مقوله "اول پیاله و تُرد" سر می خورد، ولی با دانش و شخصیت جناب استادمعروفی سر نمی خورد مایوس شدم، زیرا :

این که ازلحاظ محتوا بابخشهایی ازپیشنهادمن دریک موضع قرارندارند، حق مسلم شان است، اما ایکاش توضیح می نمودند باکدام بخشها ؟ زیرا پیشنهادمن قاطعیت نداشته، بلکه برای هر نوع تغییر و تبدیل حاضر است. این که پیرامون کلیت پیشنهاد ملاحظاتی داشتند، باز هم بعداز مطالعه ملاحظات شان حاضر به "کامپرومایز" بودیم واستیم، زیرا این کارواین پروژه پیشنهادی ماهیت علمی و تخنیکی دارد که هر عضو این پروژه حق دارد ملاحظات خود را دربین گذارد- این که می فرمایند " اکثریت افرادپیشنهاد شده شایستگی وصلاحیت مسلکی و حرفه ئی ندارند" درست است، اما درعالم مهاجرت این تعداد زبانشناس یا اشخاص وارد درقاموس نگاری ازکجا می توان تدارک نمود؟ تنها آقای ولی احمدنوری قبلاً قاموسی ازنوع دیگر تدوین کرده که موجودیت او درجمله پیشنهادشدگان یک غنیمت است، وبه سایر اعضاء هاشمیان درجناح خود ومعروفی درجناح خود می توانند کمک کنند. دانشمندان پیشنهادشده همه عالم، نویسنده وصاحب آثاربوده درادب دری دسترس کافی دارند و می توانند چندکلمه (لغت) بیشتر به قاموس نگاهت که محدودیت ترجمه ئی دارد، بیفزایند. ازجانب دیگر درانتظار بودیم جناب استادمعروفی کاندیدهای خود را معرفی کنند که ازشناخت آنها مشعوف میشدیم وازدو شخصیت معروف فرهنگی، جناب ملک الشعراء استاد نسیم اسیر و جناب استاد ناظم باختری نام بردیم- اما از بخش بسیار دلخراش در یادداشت آن پورتال که می گوید " ازلحاظ شخصیتی نیز افرادی درجمع پیشنهاد شده وجود دارد که هر نوع همکاری با آنها، لکه ننگی به دامان سایرهمکاران به شمار می رود." بسیار متأثر شدیم، زیرا نه تنها توقع ظهور حب و بغض را درین کارخیر وپروژه عام المنفعه نداشتیم، بلکه از شخصیت نیک وقابل احترام هریک از نوات دانشمند مندرج درپیشنهاد خود که نامهای مبارک شان دربالا ذکرشده، باجدیت

وقاطعت دفاع می کنیم- ما انتخاب خود را با اساس تعلیقیت به ایدیولوژیهای چپی و راستی قرار نداده، بلکه به استعداد علمی آنها اتکاء نموده بودیم، و مسرت داریم که همه شخصیهای پیشنهادی ما از شهرت نیک و خدمتگذاری خدای پجات در جامعه افغانی برخوردارند.

به هرحال، پیشنهادجناب آقای اکبربارکزی پیرامون تدوین (فرهنگ زبان دری) از موقف جناح پورتال "افغانستان آزاد- آزاد افغانستان" به مأیوسیت انجامیده، زیرا به نظر ما یک پروژه علمی و فرهنگی را نمی توان با موجودیت حب و بغض تنظیم کرد، بلکه برای پیشبردیک پروژه عام المنفعه و غیرانتفاعی در عالم مهاجرت، باید از همکاری همه استعدادها استقبال نمود.

اکنون درین مرحله از همه هموطنان محترم تقاضا دارم لطفاً پیشنهاد مؤرخ ۶ جون هاشمیان را که درین پورتال نشر شده و متصدیان محترم پورتال وزین "افغان- جرمن آنلاین" یک کلکین مستقل نظریابی برای آن تخصیص داده اند، مطالعه نموده، هر یک نظر خود را در آن کلکین اظهار نمایند تا به راهنمایی نظرات شان تصمیم بعدی اتخاذ گردد - من به صدای جناب آقای اکبربارکزی لبیک گفتم و مکلفیت خود را منیحت یک فرد تا این حد ادا کردم، اما دوام اینکار در جامعه مهاجرین بدون موافقت و همکاری همگانی ناممکن می باشد- درحالی که به فضل و دانش و شخصیت جناب استاد خلیل الله معروفی همیشه احترام خواهم داشت، متأسفم که مصلحت ندیدند دریک پروژه علمی/فرهنگی از نزدیک باهم همکاری باشیم. معهدا برای صحت مندی و طول عمرشان منیحت یک شخصیت فرهنگی جامعه افغان دعای کنم. هکذا از همکاری و حسن نیت متصدیان محترم پورتال وزین "افغان- جرمن آنلاین" که برای این موضوع یک کلکین مستقل اختصاص دادند، تشکرات و امتنان خود را تقدیم میدارم. با عرض احترام.

سیدخلیل الله هاشمیان - ۱۶ جون ۲۰۱۵

یادداشت:

با عرض سلام خدمت داکتر صاحب "هاشمیان" باید بنگاریم:

همان طوری که خود مشاهده می نمایند، گزارش کامل ایشان را راجع به پسمنظر مسأله، بعد ویراستاری های لازم منتشر نمودیم. چون جناب شان در چند مورد خواهان ابراز نظر صریح آقای "معروفی" یک تن از متصدیان پورتال و پاسخگوئی در قبال مواضع اتخاذ شده از جانب پورتال شده اند، ما ضمن آن که این جدیت را به مثابه آغاز نیکی به ایشان تبریک عرض می داریم ، وعده می سپاریم که در زود ترین فرصت به هر دو بخش از سوالات ایشان پاسخ گفته، درب هرگونه سوءتفاهمی را خواهیم بست.

اداره پورتال AA-AA